

وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری

دانشکده موسیقی

اجرای پایانی تحصیلی جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته نوازندگی موسیقی جهانی

موضوع عملی :

اجرای پایانی ساز پیانو

استاد راهنمای بخش عملی:

خانم شهره جلالی قاجار

موضوع نظری :

تجزیه و تحلیل سونات شماره ۳ هایدن

استاد مشاور بخش نظری:

خانم شهره جلالی قاجار

نگارش و تحقیق :

محمد رضا لکا

ماه و سال :

بهمن ماه یک هزار و سیصد و هشتاد و هشت

Ministry of Science Research & Technology

University of Art

Dissertation for the Degree of Master of Arts

In the field of Classical Music (Piano)

Practical Subject:

The final performance of the piano

Supervisor:

Ms. Shohre Jalali Ghajar

Theoretical Subject:

The analysis of sonata No.3 by Hyden (Hob. XVI/9)

Adviser:

Ms. Shohre Jalali Ghajar

Prepared by:

Mohammad Reza Laka

Academic Year:

Bahman 1388

چکیده :

در این پایان نامه تجزیه و تحلیل سونات شماره سه هایدن در چهار بخش ارائه میگردد. ابتدا به شرح دوره‌های موسیقی کلاسیک از سده‌های میانه الی معاصر پرداخته میشود و بدنبال آن جزئیات و نشانه‌های موسیقی دوره کلاسیک به‌مراه زندگینامه یوزف هایدن شرح داده میشود و در آخر سونات شماره سه هایدن در سه مومان اول تا سوم تحت عناوین آگرو ، منوئت تریو و سکر تسو تجزیه و تحلیل میگردد.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان مطالب

فصل اول : موسیقی کلاسیک

۰۱

- ۱. دوره‌های موسیقی کلاسیک ۰۲
- ۱-۱. موسیقی سده‌های میانه ۰۲
- ۱-۲. موسیقی رنسانس ۰۲
- ۱-۳. موسیقی باروک ۰۳
- ۱-۴. موسیقی دوره کلاسیک ۰۳
- ۱-۵. موسیقی دوره رمانتیک ۰۵
- ۱-۶. موسیقی قرن بیستم ۰۵
- ۱-۷. موسیقی کلاسیک معاصر ۰۵
- ۲. نمودار دوره زمانی آهنگسازان و سبک آنها ۰۶

فصل دوم : موسیقی دوره کلاسیک

۰۷

- ۱. نام ۰۸
- ۲. زمینه تاریخی و اجتماعی ۰۸
- ۳. نشانه‌های سبک موسیقی کلاسیک ۱۳
- ۳-۱. ریتم، میزان و تمپو در موسیقی کلاسیک ۱۴
- ۳-۲. هارمونی و تنالیته ۱۶

- ۳-۳. موتیف، تم، بسط و گسترش تمی ۱۹
- ۳-۴. فرم‌های مرسوم دوره کلاسیک ۲۱
- ۳-۵. ارکستر و سازها ۲۴

فصل سوم : زندگینامه یوزف هایدن ۲۵

فصل چهارم : آنالیز سونات شماره ۳ هایدن ۳۱

- ۱. مومان اول : آلگرو (Allegro) ۳۲
- ۲. مومان دوم : منوئت تریو (Minuet Trio) ۳۵
- ۳. مومان سوم : سكرتسو (Scherzo) ۳۸

منابع ۴۰

یا جمیل

"سپاس خداوند باری تعالی را که آفریننده هنر و زیبایی است"

سپاس و شکر فراوان پروردگار مهربان را که گامی دیگر مرا بسوی پیشرفت و تعالی در زندگانی و تحصیل علم و هنر پیش راند.

سپاس خدای را که باز هم عزیزان و دوستانی را بر سر راهم قرار داد تا مرا یار و یاور باشند رسیدن به این مقصود را.

سپاس خدای را که در این دوره تحصیلی اساتید بزرگواری داشتم که برخی نخست درس زندگی به من آموختند و پس آن علم و هنر.

در این مجال شاید بتوانم تنها به ذکر نامی و یادش از برخی از ایشان بسنده کنم.

مادر و استاد عزیزم سرکار خانم شهره جلالی قاجار

نخست انسانیت و سپس هنر را نشانم داد. کسیکه بی تردید تا پایان عمرم تکیه گاه روحی و عاطفی ام خواهد بود.

آقای شریف لطفی نیز نام دیگریست که بی گمان در پس ذهنم همیشه

یادآور تلاش، سرزندگی، پویایی و سبیل چاره جویی و خستگی ناپذیری تا رسیدن به قله هدف خواهد بود.

آقایان مصطفی کمال پورتراب، هوشیار خیام، اردلان وثوق، حمیدرضا

دیباذر، فرزین تهرانیان، محمد رضا آزاده فر، کوهیار دولو و بالاخره

مدیریت محترم گروه سرکار خانم نیلوفر بدریکوهی که تک تک این

بزرگواران بی تردید همکاران هاس ویژه اس با بنده داشته و علاوه بر آنچه که به من آموختند، هیچگاه لطف خاص خود را از من دریغ نکردند.

تقدیر ویژه :

در اینجا بر خود واجب میدانم از دوست و یار شفیقم جناب آقای داوود جعفری به عنوان راهنما و مشاور در این پایان نامه نام ببرم هرچند که نام ایشان در لیست دانشگاه و اساتید رسمی من در این دوره تحصیلی نبوده اما به جرئت می توانم بگویم که بار اصلی زحمات پایان نامه اینجانب به دوش ایشان بوده است.

تقدیم :

پایان نامه خود را به عزیزانی تقدیم می کنم که ذره ذره وجودشان آکنده از
مهر من و ذره ذره وجودم آکنده از مهر آنهاست .

تقدیم به آن دو عزیزی که فرشتگان پروردگار بودند بر زمین .

پدر و مادر گرانقدرم

که از نخستین روز حیاتم

بلکه پیش از آن ،

بستر رشد و بالندگی مرا گسترده

و

چنان رسالت خود را بعنوان

برگزیدگان خداوند

در جهان گیتی به انجام رسانیدند که زبان به راستی در بیانش ناتوان است .

باشد که تا زنده ام ایزد پاک سایه مهر و عطوفتش را بر سرم نگاه دارد .

این پایان نامه تحت عنوان تجزیه و تحلیل سونات شماره ۳ هایدن

توسط :

آقای محمد رضا لکا

دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته نوازندگی موسیقی جهانی انجام گرفته است

و

در تاریخ بررسی و با نمره درجهمورد تایید قرار گرفته است.

امضاء

استاد راهنما

فصل اول : موسیقی کلاسیک

موسیقی کلاسیک

موسیقی کلاسیک به موسیقی هنری اروپا گفته می‌شود. شروع این موسیقی را از سده‌های میانه در حدود سال ۵۰۰ پس از میلاد می‌دانند.

۱. دوره‌های موسیقی کلاسیک

موسیقی کلاسیک را از نظرسبک و تحول تاریخی آن به چند دوره کوچک‌تر تقسیم کرده‌اند:

۱-۱. موسیقی سده‌های میانه

این دوره با سقوط امپراتوری روم شروع و تا رنسانس در اروپا ادامه می‌یابد. این دوره دوره شروع و آغازین گام‌های موسیقی کلاسیک است.

۱-۲. موسیقی رنسانس

در این دوره که شامل سالهای ۱۴۰۰ تا ۱۶۰۰ میلادی می‌شود. موسیقی کلاسیک به طور عمده در ایتالیا شکل گرفته‌است و بیشتر قطعات آثار آوازی هستند.

۳-۱. موسیقی باروک

این دوره از سال ۱۶۰۰ میلادی شروع و تا حدود ۱۷۶۰ میلادی ادامه می‌یابد. لغت باروک در عالم هنر (نه فقط موسیقی) معادل استادانه زینت دادن و یا ماهرانه درست کردن به کار می‌رود که از مشخصات بارز هنر این سالها بوده‌است.

موسیقی این دوره همانند سایر هنرهای هم عصر خود بیانگر اشرافیت و قدرت حکومت‌های اروپایی بوده است. نیاز کلیسا برای جذابتر کردن نیایش نیز در گسترش این سبک تاثیر بسیاری داشته است.

یکپارچگی در حالت موسیقی از ویژگی‌های موسیقی این دوره‌است.

از معروفترین موسیقیدانان این سبک می‌توان **باخ** و **ویوالدی** را نام برد.

۴-۱. موسیقی دوره کلاسیک

دوره کلاسیک سالهای ۱۷۳۰ تا ۱۸۲۰ میلادی را شامل می‌شود.

قرن هجدهم مصادف بود با جریان روشنی فکر، یا آزادی اندیشه از بند خرافات، که در آن طغیانی علیه متافیزیک و به نفع احساسات معمولی و روانشناسی تجربی و عملی، علیه آیین

و مراسم تشریفاتی اشرافی و به نفع زندگی طبیعی و ساده، علیه خودکامگی و به نفع آزادی فردی، علیه امتیازات و حق ویژه و به نفع حقوق مساوی مردم و تعلیم و تربیت همگانی. در این دوره برای اولین بار در موسیقی این فکر ظهور کرد که موسیقی در حقیقت همانند دیگر هنرها مقصود و هدفی ندارد، بلکه صرفاً به خاطر خودش وجود دارد، یعنی موسیقی به خاطر خود هنر موسیقی. پس از دوره کلاسیک با هنر موسیقی بر پایه ایده «هنر به خاطر هنر» برخورد می‌شد.

هنر در این دوران بیشتر متوجه سادگی است تا تزئینات ماهرانه دوران باروک، ولی در زمینه موسیقی این رویکرد به عکس اتفاق می‌افتد. بر خلاف دوره باروک در دوران کلاسیک حالت‌های مختلف و متضادی در ارائه احساس در موسیقی وجود دارد. بافت موسیقی کلاسیک نیز بیشتر هموفونیک است تا پلی فونیک. از هنرمندان این دوره می‌توان از **هایدن**، **موتزارت** و **بتهوون** نام برد.

باتوجه به اینکه در پایان نامه حاضر یکی از قطعات دوران کلاسیک مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته، لذا سعی داریم در بخشی جداگانه با تفصیل بیشتری به بررسی خصوصیات هنر موسیقی در دوره کلاسیک پردازیم.

۱-۵. موسیقی دوره رمانتیک

سبک رمانتیک سالهای ۱۸۲۰ تا ۱۹۱۰ را شامل می‌شود. در این دوره، احساسات نقش بسزایی در موسیقی پیدا می‌کند. موسیقی در این دوره بصورت ابزاری در دست آهنگساز مطرح کردن احساسات شخصی اوست.

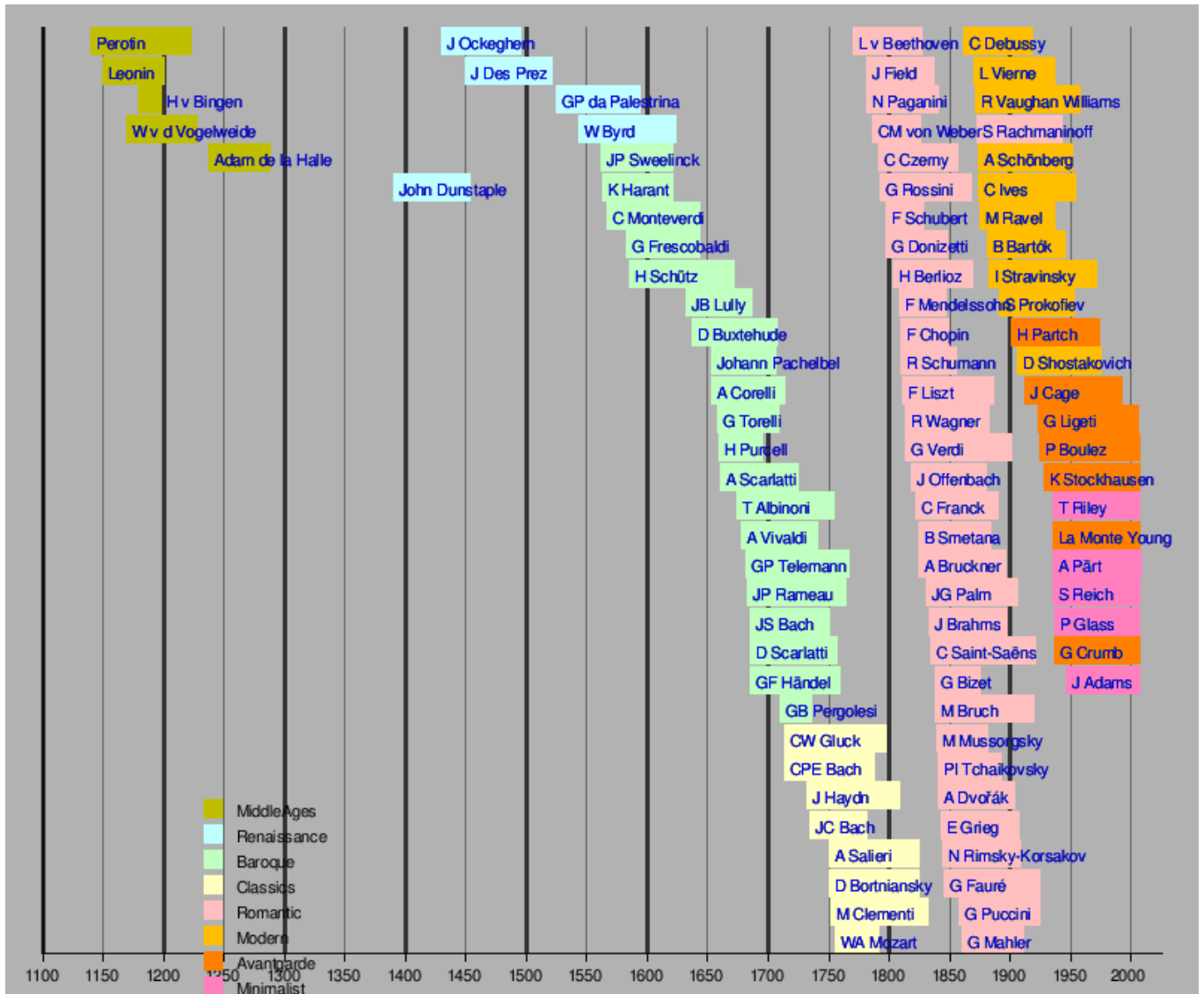
۱-۶. موسیقی قرن بیستم

این دوره را دوره مدرنیسم یا نوگرایی موسیقی کلاسیک می‌دانند. آهنگسازان این دوره هرچه بیشتر سعی کردند تا کارهای خودشان را از سبکهای گذشته متمایز و از باورها و قانونهای گذشته عبور کنند.

۱-۷. موسیقی کلاسیک معاصر

موسیقی کلاسیک معاصر از سال ۱۹۷۰ میلادی آغاز شده است و تاکنون ادامه دارد. آهنگسازان معاصر کلاسیک بیشتر به ساختن موسیقی مینیمال و آوانگارد روی آورده‌اند.

۲. نمودار دوره زمانی آهنگسازان و سبک آنها

فصل دوم: موسیقی نوره کلاسیک

موسیقی دوره کلاسیک

دوره کلاسیک (Classical Period) در موسیقی هنری اروپایی از حدود ۱۷۵۰ تا ۱۸۲۰ در نظر گرفته می‌شود. این دوره از نظر زمانی بین دوره باروک و دوره رومانتیک قرار دارد. برجسته‌ترین چهره‌های دوره کلاسیک، که گاه به «دوره کلاسیک وین» هم معروف است، هایدن، موتزارت و بتهوون هستند.

۱. نام

این که کلمه کلاسیک چه وقت و در کجا وارد فرهنگ موسیقی شد به طور کامل روشن نیست.^[۱]

۲. زمینه تاریخی و اجتماعی

قرن هجدهم مصادف بود با جریان روشنی فکر، یا آزادی اندیشه از بند خرافات، که در آن طغیانی علیه متافیزیک و به نفع احساسات معمولی و روانشناسی تجربی و عملی، علیه آیین و مراسم تشریفاتی اشرافی و به نفع زندگی طبیعی و ساده، علیه خودکامگی و به نفع آزادی فردی، علیه امتیازات و حق ویژه و به نفع حقوق مساوی مردم و تعلیم و تربیت همگانی.

اولین رهبران این جنبش **لاک** و **هیوم** در انگلستان و **مونتسکیو** و **ولتر** در فرانسه بودند. نمود اصلی دوره روشنگری در ابتدا نسبتاً سلبی و منفی بود، اما خلائنی که از برخوردهای متقدان مخرب به جای مانده بود، به زودی با ایده جدیدی پر شد که در آن طبیعت و غرایز طبیعی یا احساسات انسان منبع حقیقی دانش و اعمال درست پنداشته می‌شد. **ژان ژاک روسو** یکی از پیشوایان اصلی این شکل جدید از جریان روشنگری بود که بعد از سال ۱۷۶۰ تأثیر عمیقی بر ادبیات و شاعران فیلسوف آلمانی به جای گذاشت. ستایش لذت‌ها و خوشی‌های فردی در زندگی، خود یک پدیده اصلی و مشخص این جریان است. [۲]

با شروع انقلاب صنعتی پیشرفت‌ها و کشفیات علمی در زمینه‌های مختلف صورت گرفت. طبقه متوسط مورد توجه قرار گرفت و انسان ساده و طبیعی هسته مرکزی توجه فلسفه و هنر شد. ایده‌های انسان دوستی به سرعت در سرتاسر اروپا گسترش یافت. از میان بزرگانگی که به این جنبش بشر دوستانه کمک کردند، می‌توان از **فردریک کبیر** پادشاه پروس و شاعرانی چون **گوته** و **آهنگسازانی چون موتسارت** (در اپرای فلوت سحرآمیز)، **بتهون** (سمفونی شماره ۱۹) یا **شیلر** در سرود شادی نام برد.

با ظهور طبقه متوسط اجتماع و توجه خاص به آن، قرن هیجدهم قدم‌هایی در راه عمومی کردن هنرها و یادگیری آنها برداشت. داستان‌ها و نوشته‌ها به تدریج شروع به تصویر زندگی روزانه و احساسات معمولی مردم کردند که از طرف عامه نیز مورد استقبال قرار گرفت. این

عوامل طبقه متوسط را به عنوان قطب مهمی در سیاست گذاری، اقتصاد و فرهنگ مطرح کرد و افراد این طبقه فرصتی یافتند که در فرهنگ اجتماعی و هنر نقش مهمی داشته باشند. تغییرات اقتصادی در موسیقی نیز تأثیر گذاشت و به همین دلیل کمپانی‌های اپرایی و سالن‌های اپرای اکثر دربارهای کوچک اروپا به دلیل اقتصادی تعطیل شدند ولی موسیقی سازی به خاطر هزینه کم آن همچنان رایج بود. افراد جامعه در تشکل انجمن‌ها و مراکز هنری یکی از حامیان پر قدرت موسیقیدانان شدند و برای آنان کنسرت‌های عمومی که در آنها بلیت فروخته می‌شد ترتیب دادند. این امر باعث افزایش شنوندگان و دوستداران عمومی موسیقی و همچنین رشد موسیقی‌دانان آماتور گردید، در حالی که قبلاً اشراف حامی موسیقی، موسیقیدانان را در خدمت خود داشتند و شنیدن موسیقی آنها منحصر به درباریان و میهمانان آنها بود. ^[۳]

برای اولین بار در موسیقی این فکر ظهور کرد که موسیقی در حقیقت همانند دیگر هنرها مقصود و هدفی ندارد، بلکه صرفاً به خاطر خودش وجود دارد، یعنی موسیقی به خاطر خود هنر موسیقی. پس از دوره کلاسیک با هنر موسیقی بر پایه ایده «هنر به خاطر هنر» برخورد می‌شد.

چاپ و انتشار موسیقی به طور وسیعی افزایش یافت و مجله‌هایی درباره موسیقی نیز به چاپ رسید، و نوازندگان آماتور توانستند موسیقی دلخواه خود را به راحتی خریداری کنند